

Stenogrammid

XIII Riigikogu, IX Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 14.01.2019, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:00 Riigikogu liikme Jüri Saare ametivanne

15:01 Istungi rakendamine

2. 15:11 Arupärimine haldusreformi tulemuste kohta (nr 455)

3. 16:00 Arupärimine e-riigi arengusuundade kohta (nr 456)

4. 16:41 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere ja head uut aastat! Alustame täiskogu IX istungjärgu esimese töönädala esmaspäevast istungit.

1. 15:00 Riigikogu liikme Jüri Saare ametivanne

15:00 Esimees Eiki Nestor

Kõigepealt, austatud Riigikogu, seoses Riigikogu liikme Külliki Kübarsepa volituste peatamisega asus 11. jaanuaril Riigikogu liikmeks Jüri Saar. Kuulame ära tema ametivande. Palun, Jüri Saar!

15:00 Jüri Saar

Tere päevast! Austatud Riigikogu esimees! Hea Riigikogu! Asudes täitma oma kohustusi Riigikogu liikmena Riigikogu XIII koosseisus, annan vande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. Aitäh! (Aplaus.)

15:01 Istungi rakendamine

15:01 Esimees Eiki Nestor

Ja nüüd, kas tõesti on veel soovi üle anda eelnõusid ja arupärimisi? Aivar Kokk, palun!

15:02 Aivar Kokk

Hea esimees! Head kolleegid! Maaelukomisjon soovib üle anda maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Me teame, et viimased paar aastat on olnud kord põuane, kord vihmane. Et valitsus saaks ilmastikutingimustele vastavalt kuulutada välja eriolukorda, anname üle sellise seaduseelnõu.

15:02 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

15:02 Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigikogu liikmetest saarte esindajate nimel annan majandus- ja taristuministrile Kadri Simsonile üle arupärimise parvlaevaliikluse kohta Hiiumaaga. Arupärimine on ajendatud lihtsast tõigast, et hiidlaste seas on taas kuulda rahulolematust parvlaevaliikluse üle. Saarel elavate aktiivsete ja ettevõtlike inimeste jaoks on talvine graafik osutunud tööpäevadel liiga hõredaks. Teatavasti tehakse kummaski suunas tööpäevadel viis reisi päevas. Isegi kui me Hiiumaale sõites näeme, et salongis tundub olema reisijaid vähe, siis näiteks selle pühapäeva õhtul oli mitmel reisil Rohukülalt Heltermaale ja vastupidi suurematele sõidukitele-veostele pileti broneerimise võimalus olematu. Viie reisi praktika sai alguse alles eelmise aasta jaanuaris. Hiiumaa vald on mitmel korral väljendanud ettevõtjate ja kogukonna ootust tihedamale graafikule ning viimati möödunud aasta novembris saatnud kirju vastutavale ministeeriumile ja Maanteeametile. Varem on toimunud vastastikust mõistmist väljendavaid kohtumisi, kuid reise ei ole juurde tulnud. Polevat ka dotatsiooni puudust, seda on ülegi jäänud. Sellepärast me palume ministril vastata mitmele küsimusele. Minister, teadagi, ise parvlaevagraafikuid ei koosta ja talle ei saa pahaks panna, et hiidlased pole graafikuga rahul, ometi on ta vastanud kohaliku omavalitsuse esindajatele, et harvemal graafikul on oma põhjendused. Palume neid täpsemalt selgitada ja küsime, mille taha on takerdunud saare rahva soovi täitmine, mille kohaselt oleks parvlaevagraafikus tööpäevadel 12 reisi, kummalgi suunal kuus. Peale selle on meil veel teisi küsimusi. Suur tänu!

15:04 Esimees Eiki Nestor

Aivar Sõerd, palun!

15:04 Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Mul on hea meel anda Reformierakonna fraktsiooni 11 liikme nimel üle arupärimine rahandusminister Toomas Tõnistele. Milles on asi? Teatavasti tulevad riigi finantsaruanded teatud ajalise nihkega, st siis, kui meie need saame, on see juba ajalugu. Nii saigi eelmisel nädalal tehtud üks päring Rahandusministeeriumile selle kohta, milline oli riigi reserveid seis 2018. aasta 31. detsembri seisuga. See on selline tore kuupäev, mis on bilansi kokkulöömise ja majandusaasta aruande lõpetamise päev. Vastusest tuli välja järgmine reserveid seis. Stabiiliseerimisreserv on 412 miljonit, seal eelmisel aastal suuri muutusi ei toimunud. Huvitavam on aga see, mis on toimunud likviidsusreserviga. Likviidsusreservi jääk oli 676 miljonit eurot, aga kui minna tagasi, siis 2017. aasta 31. detsembril oli see suurem, mis tähendab, et eelmisel aastal likviidsusreserv vähenes. See on mulle mõneti üllatav, ma tunnistan ausalt, sellepärast et majanduslikus mõttes oli 2018 väga hea aasta ja maksud laekusid väga hästi. Siit edasi, likviidsusreservi on oma raha hoiustanud töötukassa, haigekassa ja teised institutsioonid kokku 1,3 miljardi ulatuses. Nii et ma arvan, et ma ei liialda, kui ma ütlen, et pool sellest rahast, mis haigekassa, töötukassa ja teised ...

15:06 Esimees Eiki Nestor

Aitäh!

15:06 Aivar Sõerd

... sihtasutused on hoiustanud, on ära kulutatud riigi igapäevaste kulude katteks. Täna tähelepanu eest!

15:07 Esimees Eiki Nestor

Andres Metsoja, palun!

15:07 Andres Metsoja

Austatud esimees! Lugupeetud minister! Head Riigikogu liikmed! Minul on hea võimalus anda uuesti üle Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mis puudutab Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni ühendamist. Seekord on siia alla kirjutanud 16 parlamendiliiget. Eelmisel aasta me ei saanud selle muudatusega hakkama – toetajaid oli vähem kui vastaseid –, eks proovime siis seekord uuesti. See eelnõu praegu ilmselt rohkem kommenteerimist ei vaja. Palun toetage seda! Aitäh!

15:08 Esimees Eiki Nestor

Olen juhatuse nimel vastu võtnud kaheksa eelnõu. Oi, ei ole veel. Vabariigi Valitsus, palun! Minu viga. Palun vabandust!

15:08 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Head Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus algatab täna kuus seaduseelnõu. Esimeseks, Eesti Vabariigi ja Valgevene Vabariigi sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust sotsiaalkaitseminister Kaia Iva. Teiseks, Hongkongi laevade ohutu ja keskkonnahoidliku ringlussevõtu rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Siim Kiisler. Kolmandaks, kohtute seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu. Neljandaks, kaubamärgiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nende kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Urmas Reinsalu. Viiendaks, riikliku statistika seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu. Kuuendaks, raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nende kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Toomas Tõniste. Aitäh!

15:09 Esimees Eiki Nestor

Nii, nüüd olen vastu võtnud kaheksa seaduseelnõu ja kaks arupärimist. Pean lausa oma kohustuseks nii Riigikogu liikmetele kui ka Vabariigi Valitsusele meelde tuletada, et Riigikogu see koosseis töötab veel viis töönädalat. Nende üle antud eelnõudega aga käitume kodu- ja töökorra seaduse kohaselt.

Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul on kohal 86 Riigikogu liiget.

Päevakorra kinnitamine. Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu täiskogu IX istungjärgu 1. töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt oli 81 Riigikogu liiget, vastu ei olnud mitte keegi, erapooletuid oli üks. Päevakord on kinnitatud.

2. 15:11 Arupärimine haldusreformi tulemuste kohta (nr 455)

15:11 Esimees Eiki Nestor

Esimesena on päevakorras arupärimine, mille on esitanud Külliki Kübarsepp, Ain Lutsepp, Enn Meri, Krista Aru ja Andres Herkel. Arupärijate nimel Andres Herkel, palun!

15:12 Andres Herkel

Austatud härra Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Ka selleks lühikeseks perioodiks, mis meil veel töötada on jäänud, jätkub Vabaerakonnal arupärimisi. Riigihalduse minister on arupärimiste koha pealt olnud mõneti meie lemmik. Need ministrid on ebatavalise kiirusega vahetunud alates reformi alustamisest ja härra Mäggi näol on tegemist juba neljandaga selles ametis. Minu meelest on praegune arupärimine meil temale teine. Ega me päriselt aru ei saa, miks peab meie ministriumides pidama topelt ministreid. Ei saa aru ka sellest, millal siis reform lõpeb, nii et võiks asjad kokku pakkida. See teadmine meil täielikult puudub. Muidugi parlamentaarne kontroll reformi tulemuste ja tagajärgede kohta peaks olema regulaarne, et nendest asjadest aru saada. Meie teine lähtekoht on see, et kui eelmised ministrid seda reformi ellu viisid, siis oli Vabaerakond kõikvõimalike arupärimiste ja eelnõudega ilmselt kõige aktiivsem Riigikogu fraktsioon. Mõned asjad saime ilmselt paremaks, mõned arutud liitumised hoiti ära, aga üldiselt on selle haldusreformi käigus tekkinud hästi palju küsimusi, millest me ei ole aru saanud ei reformi ajal ega ka selle järel. Oma eelmises arupärimises me küsisime selle kohta, kuidas on täidetud haldusreformi algsed eesmärgid, eeskätt rahalises mõttes, kas on kasvanud suuremate omavalitsuste investeerimisvõimekus ja mis jama omavalitsusliidrite palkadega, sest need on protsessi käigus hüppeliselt tõusnud.

Tänase arupärimise ajendiks on ehk eelkõige avalikuks saanud võrdlus OECD riikidega. Seda saab kokku

võtta kaheks punktiks. Esiteks, Eesti omavalitsuste fiskaalautonoomia on väga vähene. Me küsime, mida on valitsus üldse teinud selle suurendamiseks. Tuleks anda üle veel ülesanded ning siis need selgelt piiritleda omavalitsuse ja riigi tasandil. Kuigi Keskerakond rääkis sellest kõigest reformi käigus väga palju, siis nüüd, kui teil on ministrikoht, ei ole me sellest enam eriti midagi kuulnud. Õieti on päris kummastav, et finantsautonoomia küsimused on jäänud kuhugi rippuma. Teiseks, OECD analüüsides tuleb välja, et Eesti omavalitsuste väljund poliitika kujundamisse on ikkagi väga vähene. Siit tulenevad ka meie küsimused. Mida on tehtud selleks, et omavalitsuste reaalne mõjukus ja autonoomia suureneks? Ja lõpuks, stiilis "Kartaago tuleb hävitada" jääb õhku ikkagi küsimus, millal on reform tehtud, nii et teist ministrit Rahandusministeeriumis olema ei pea. Mulle tuleb meelde, et Arto Aas ütles kunagi, kui ta ministriks sai, et kui reform on tehtud, siis ta lahkub kabinetist ja kustutab tule. Ta lahkus kabinetist, aga nüüd on ametis juba kolmas minister. Võib-olla tuleks ka see tulekustutamise teema siinkohal lahti rääkida. Millal on haldusreform tehtud ja me saame naasta normaalse loogika juurde, mitte enam reformi loogika juurde, kus see ministrikoht võis tõesti olla vajalik? Aitäh!

15:16 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab riigihalduse minister Janek Mäggi. Palun!

15:17 Riigihalduse minister Janek Mäggi

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Hea Vabaerakonna fraktsioon ja Andres Herkel! Sissejuhatuseks ütlen, et tuli kustub 48 päeva pärast ja see, kas keegi selle seal uuesti süütab, on juba järgmise valitsuse otsustada.

Aga vastan arupärimisele. Esimene küsimus: "Kuidas hindate haldusreformi seaduses seatud eesmärkide täitmist? Kas ja kuidas on saavutatud omavalitsuste võimekuse kasv avalike teenuste pakkumisel (palume tuua konkreetseid näiteid)? Kuidas on tagatud piirkondade ühtlasem areng?" Ei ole mingit põhjust kahelda, et parlamendis kinnitatud seaduse alusel toimunud reform lõi eeldused selleks, et ühinenud omavalitsused oleksid võimekamad ja saaksid oma ülesannetega senisest paremini hakkama. Rahvusvaheline kogemus sarnaseid reforme teinud riikidest ütleb samuti, et hinnangute andmiseks ei ole sobiv aeg enne kui esimese nelja-aastase valimisperioodi lõpul. Viimase aasta jooksul on enamik omavalitsusi tegelenud ühtsete teenuste ja toetuste väljatöötamisega kogu omavalitsuse piires. Suuremates omavalitsustes on paremad võimalused arendada elanikele välja teenuseid sotsiaalhoolekande ja koduhoolduse valdkonnas, näiteks sotsiaaltranspordi teenus, tugisikud, asendushooldus või majandus- ja ehitusvaldkonna arhitekt. Ametnike koguarv ühinenud omavalitsustes on vähenenud üle 300 inimese võrra ehk umbes 10%. Langenud on juhtide, raamatupidajate jt tugiteenuseid osutavate töötajate osakaal. Suurenenud on teenuseid korraldavate inimeste arv, nagu lastekaitsjad, juristid, IT-juhid. Prognoosi kohaselt suureneb kohaliku omavalitsuste põhitegevuse tulemi maht 2019. aastast enam kui 250 miljoni euron. Võrdluseks, aasta varem oli seesama näitaja 210 miljonit eurot. Investeeringuteks suunavad kohalikud omavalitsused perioodil 2018–2022 kokku umbes 1,9 miljardit eurot, see on umbes 1,5 korda rohkem kui varem samal nelja-aastaselt perioodil. Piirkondade ühtlasema arengu eesmärgile aitab kaasa liigse killustatuse vähenemine. Seda ma olen ka ise ringi sõites ja kohalikes omavalitsustes käies kogenud.

Küsimus nr 2: "Kui palju läks maksma haldusreformi läbiviimine riigieelarvest (2017, 2018, 2019)? Kui palju omavalitsused reformi tulemusena kokku hoiavad? Kui palju koondamistasusid saanud inimesi lahkus eraettevõtlusesse või siirdus pensionile?" Volikogude algatusel ehk vabatahtlikult ühinenud 47 omavalitsusele eraldati ühinemistoetusena kokku 64,5 miljonit eurot, sellest 49,9 miljonit moodustavad investeeringud, 8,6 miljonit koondamishüvitised ning 6 miljonit eurot muud kulud. Muud kulud olid näiteks IT-süsteemide ühildamine ning siltide ja viitade väljavahetamine. Ühinemistoetustest ligi 50 miljoni euro eest tehtud investeeringud on lisaressurss, mida ühinenud vallad ja linnad saavad oma arenguks kasutada. Valitsuse algatatud ühendamiste puhul hüvitas riik omavalitsustele ühinemisest tingitud otsesed ja vältimatud kulud. Selliseid kulusid hüvitati 15 omavalitsusele ning kokku maksti 1,2 miljonit eurot. Sellest läks koondamisteks 0,8 miljonit eurot ning muudeks kuludeks 0,4 miljonit eurot. Valitsuse algatatud, kuid lõpule viimata kümme ühendamist tõi samuti kaasa kulutusi, sest ühinemissetpaneku saamine kohustas omavalitsusi korraldama rahvaküsitlust. Lisaks oli neil omavalitsustel võimalik valitsuse ettepanekutele vastamiseks tellida analüüse ja uuringuid. Lõpule viimata ühinemisjuhtumite kulude katteks eraldas riik kokku 55 000 eurot. Haldusreformi peamine eesmärk oli omavalitsuste professionaalsem võimekuse kasvatamine neile pandud ülesannete

täitmiseks, mitte rahaline kokkuhoid – see ei olnud esmane eesmärk. Kui omavalitsustel on võimalik raha senisest efektiivsemalt kasutada, siis tekkinud ülejääk suunatakse teisteks vajalikeks tegevusteks. Sellist andmestikku, kuhu ühinenud omavalitsustest koondatud inimesed on täpselt tööle asunud, meil ei ole. Rahandusministeeriumil ei ole ka plaanis neid andmeid koguda.

Küsimus nr 3: "Miks pole valitsuses arutatud kohalike omavalitsuste finantsautonoomia suurendamise ja täiendavate ülesannete üleandmise ettepanekuid? Miks pole soovitud seda arutelu pidada Riigikogu tasandil? Kuidas vastavate otsuste puudumine on mõjutanud omavalitsuse autonoomiat ning kättesaadavamate ja kvaliteetsemate teenuste osutamist?" Valitsus on vastavaid ettepanekuid arutanud, praegune valitsus on võtnud kindla suuna, et omavalitsuste õigus oma eelarves olevaid vahendeid ise suunata peab suurenema. Valitsus arutas nimetatud ettepanekuid 21. septembril 2017 ja kabinetis tehti kaks otsust. Esiteks, tõsta toetusfondist kohalike ülesannete täitmiseks antavaid sihtotstarbelisi toetusi hiljemalt aastaks 2021 ümber kohalike omavalitsuste tulubaasi, jaotades vastavad vahendid tulumaksu ja tasandusfondi kaudu. 2019. aastast anti omavalitsuste tulubaasi üle sotsiaaltoetuste ja -teenuste osutamiseks toetust 206 miljonit ja jäätmehoolduse arendamise toetust 2,2 miljonit eurot. Teiseks andis valitsus ministeeriumidele ülesandeks analüüsida puuetega inimeste perioodiliste toetuste, kutsehariduse, gümnaasiumihariduse, erakoolide toetamise, riigile kuuluvate kõrvalmaanteede ja treenerite toetussüsteemi võimalikku üleandmist kohaliku omavalitsuse üksusele. Analüüsi tulemused tuli Rahandusministeeriumile esitada hiljemalt 2018. aasta IV kvartaliks. Rahandusministeerium on valdkonnaministeeriumide seisukohad kätte saanud. Lisaks otsustas valitsus juba eelnevalt, juulis 2017, et järk-järgult tuleb suurendada kohalike omavalitsuste tulubaasi nii tulumaksu kui ka tasandusfondi poolest. See tähendab, et võrreldes 2017. aastaga kasvab 2021. aastaks omavalitsuste tulubaas 5,5 miljoni euro võrra. Kohaliku omavalitsuse tulubaasi osa suurus on seega 2021. aastal 11,96%. Tulubaasi suurendamist ei seostata kohalikele omavalitsustele uute ülesannete panemisega, seega on omavalitsuste tulubaas paari viimase aasta otsustega taastunud päris märkimisväärselt.

Küsimus nr 4: "Omavalitsuste suur sõltuvus keskvõimust ei aita kaasa motivatsioonimehhanismide loomisele avaliku sektori valitsemise parandamiseks kohalikul tasandil. Kas ja milliste meetmega olete kaasanud omavalitsused erinevate poliitikate loomisse? Milline on otsene väljund poliitikaloomes?" Oleme haldusreformi järgselt andnud kohalikele omavalitsustele lisafunktsioone ning otsime võimalusi omavalitsuste otsustusõiguse edaspidiseks suurendamiseks. Ei saa nõustuda väitega, nagu toimuks vähe kontakte riigi taseme poliitikute ja ametnike ning omavalitsusjuhtide vahel. Julgen väita, et viimaste aastate jooksul on see koostöö muutunud tunduvalt paremaks. Omavalitsused ning Eesti Linnade ja Valdade Liit on regulaarselt kaasatud ministeeriumide töörühmadesse, mis on loodud seaduste ja muudatuste väljatöötamiseks, täpsemalt rahandus- ja sotsiaalvaldkonna, keskkonna, hariduse, teede, kultuuri ja spordi ning IKT töörühma. Arutelud põhinevad omavalitsusliidu ettepanekutel. Lisaks on viimasel ajal toimunud mitmeid avalikke foorumeid päevakajaliste omavalitsuspoliitika suundade arutamiseks.

Ja viimane küsimus: "Haldusreform on läbi viidud. Valitsus on loobunud kohalike omavalitsuste finantsautonoomia suurendamisest. Milleks on riigihalduse ministri ametikohta endiselt vaja?" Riigihalduse ministri ülesannete ring on palju laiem kui vaid läbiviidud haldusreform ja selle järeltegevused. Kohalike omavalitsuste arendamine, regionaalareng, riigihaldus, riigireform, riigi personalipoliitika, ruumiline planeerimine, riigivara ja riigihanke teemalised küsimused. Praegu jaguneb Rahandusministeerium sisuliselt kaheks, riigihalduse ministri otseses alluvuses on 137 inimest ja haldusalas 740 inimest. Aitäh!

15:28 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Andres Herkel, palun!

15:28 Andres Herkel

Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister, tänan vastuste eest ja ka selle eest, et tulubaasi muutus on 2021. aastaks siiski kavandatud! Minu küsimus puudutab aga seda, et te ütlesite olevat enda rolli märksa laiem. Homme on meil siin Riigikogus päevakorras ka üks ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele meie fraktsiooni nimel, see puudutab Eesti jagamist n-ö kaheks tsooniks, et oleks võimalik taotleda efektiivsemalt ja rohkem Euroopa Liidu toetusvahendeid just nendesse piirkondadesse, kus sotsiaal-majanduslik areng ei ole selline, nagu see on Tallinnas ja Tallinna regioonis. Ütelge palun, mida

te sellest mõttest arvate. Kas sellise uuenduse või muudatuse tegemine meie Rahandusministeeriumi inimeste peas on ka teie ülesanne?

15:29 Riigihalduse minister Janek Mäggi

Rahandusministeerium analüüsib seda võimalust. Neljapäeval oli see teema Eesti Vabariigi valitsuses arutuse all. Keerukaks muudavad selle võimaluse põhjalikuma analüüsimise just need tingimused, mis Euroopa Liit on seadnud, nimelt kummaski piirkonnas peaks pärast jagamist olema vähemalt 800 000 inimest. See on üks küsimus. Võib-olla seal õnnestuks siiski erand saada. Rahandusministeeriumi analüüs aga näitas, et mõne aasta pärast – ma ei mäleta peast täpselt neid aastaarve –, kui uus periood algaks ja kui õnnestuks nendest piiravatest tingimustest mööda minna, siis see võit on tegelikult päris väike, vist kuni 10 miljonit eurot. See analüüs ei ole aga veel lõpuni valmis ja selle teema arutelu jätkub. Kui küsida minu isiklikku arvamust selle kohta, kas ma arvan, et me peaksime ära kasutama absoluutselt kõik võimalused tagamaks elu kõigis Eesti kohtades, siis ma vastan: loomulikult, seda tuleb kindlasti teha. Kas see on aga just see meede, selles suhtes lõplik selgus praegu puudub.

15:31 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

15:31 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister, aitäh vastuste eest! Ma jätkan oma küsimusega regionaalarengu valdkonnas, mis on ka üks teie vastutusalasid, ja küsin. Regionaalarengu ühtlustamiseks üle Eesti oli üks meetmetest selline, et tuleb viia välja Tallinnas asuvaid töökohti. Kuidas see õnnestus aastal 2018? Kas kõik kord sätestatu ja plaanitu on õnnestunud täita? Kui ei ole õnnestunud, siis kus on puudujäägid?

15:32 Riigihalduse minister Janek Mäggi

Aitäh! Viimastel andmetel, see on küll detsembri alguse seisuga, on Tallinnast välja viidud *circa* 750 töökohta. Selle valitsusperioodi lõpuks, ütleme, 3. märtsini, lisandub kindlasti mõni veel. Päris 1000-ni, mis oli kavandatud, me tõenäoliselt ei jõua. Peamine põhjus on loomulikult komplitseeritud valik. Teiseks, kõikide valikute puhul me analüüsimise efektiivsust, mis on mõistlik. Igal juhul on see aga regionaalpoliitiline otsus. Kui ma vastaksin, mis oleks minu unistus ja kuidas see protsess võiks edasi minna, siis kõikidesse 13 maakonda, mis ei ole Tartumaa ega Harjumaa, me suudaksime viia vähemalt ühe olulise riigiasutuse. Minu arvates me suudaksime teha tõmbekeskusteks kõik need 13 maakonda peale Tartumaa ja Harjumaa, kus riigipalgaliste töökohtade osakaal on väga suur, 44% ja 23%, samal ajal kui teistest kohtadest mõnes on see 1, 2 või 3%. Kui me seda suudaksime, siis läheks protsess tunduvalt efektiivsemaks. Loomulikult, kui seda kaaluda ainult n-ö tõhususe baasil, siis meil ei olekski mõtet väljaspool Harjumaad ühtegi töökohta hoida. Nii et see on selge regionaalpoliitiline meede ja igal juhul tuleb sellega jätkata.

15:34 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

15:34 Henn Põlluaas

Aitäh! Omavalitsused on aastaid olnud kimpus probleemiga, et neile on pandud järjest kõikvõimalikke kohustusi ja ülesandeid, samas neid piisavalt rahadega ja finantsidega katmata. Siiamaani on aga selgusetu, mis siis on täpselt kohaliku omavalitsuse ülesanne ja mis on riigi ülesanne. Seal on väga palju hämarat tsooni. Ei ole ka omavalitsusliidud aastaid kooskõlastanud või andnud heakskiitu riigieelarvele, sest nende ettepanekuid ei ole arvestatud. Palun värskendage mu mälu ja öelge, kuidas sel aastal oli! Te mainisite, et koostöö omavalitsusliitude ja omavalitsustega on paranenud. Kuidas oli tänava riigieelarvele omavalitsusliitude heakskiidu saamisega?

15:35 Riigihalduse minister Janek Mäggi

Aitäh! Sellel aastal me heakskiidu saime, pidasime kohalike omavalitsuste liitudega läbirääkimisi ja nad olid riigieelarvega rahul.

15:35 Esimees Eiki Nestor

Inara Luigas, palun!

15:35 Inara Luigas

Aitäh! Austatud minister! Te tõite oma vastustes esile positiivsed ilmingud, mis tulid haldusreformi käigus välja. Ometi on haldusreform kaudselt põhjustanud ka teatud negatiivseid külgi ja toimetulematust ühtede või teiste teenuste osutamisel oma valla kodanikele. Näiteks, Setomaal läheb viimanegi kohalik perearst minema, see aga tähendab, et inimesed jaotatakse täitsa suvaliselt arstide vahel ära. See omakorda toob kaasa selliseid muresid, mis on tarvis ära lahendada. Millist koostööd te teete teiste haldusala ministritega, et selliseid küsimusi arutada ja ka paremaid tulemusi saavutada?

15:36 Riigihalduse minister Janek Mäggi

Suur tänu! Me teeme väga aktiivset koostööd. Kes on valitsuse tööpõhimõtetega kursis, see teab, et enamik otsuseid sünnib ministeeriumide omavahelise kooskõlastusringi tulemusena. Kui tulla nüüd konkreetset Setomaa näite juurde, siis ega riigi juhtimiseks ei ole ühtegi tõhusamat meetet kui eelarve. Aga eelarvega on selline keeruline asi, et see eeldab kokkulepet. Kui anda kuskile raha juurde, siis enamasti tähendab see kusagilt mujalt raha äravõtmist. Ma arvan, et me peame lihtsalt ühiselt analüüsima, kas me jagame seda raha, mida me suudame maksudena kokku koguda, õigesti, õiglaselt ja targalt ning kas see läheb nende asjade jaoks, mida tegelikult on vaja teha. Olen sisuliselt kõigis Eesti maakondades selle ligi aasta jooksul korduvalt visiitidel käinud ja täiesti veendunud, et kõikide kohalike omavalitsuste eelarve mõistlik suurendamine näiteks kaks korda ei oleks mingisugune raiskamine. Aga seda ei ole võimalik teha ilma kelleltki teiselt raha ära võtmata. Siin tekibki selline seis, et me peame lihtsalt otsustama, mida me tahame, mis on meie eesmärk, kuhu me tahame jõuda.

Ma natukene juba viitasin ka sellele, et mida vähem on kohalikel omavalitsustel n-ö sildiga raha, seda targemaid otsuseid nad saavad kohapeal teha. Mina arvan, et kõik kohalikud omavalitsused peaksid saama ise otsustada näiteks selliseid asju, et nad loobuvad mõnest teenusest, mida nende piirkonnas ei peeta nii oluliseks, ja teevad selle asemel hoopis midagi muud. Ei pea olema niimoodi, et kõik kohalikud omavalitsused osutavad täpselt ühesuguseid teenuseid Kihnus, Missos ja Sillamäel. Võib-olla mõni leiab, et neil pole teatud teenust vaja, nad tahaksid teha hoopis midagi muud – isegi midagi sellist, mis võib keskvalitsuse seisukohast tunduda priiskamine, näiteks hoida lahti mõnda väikest kooli või lasteaeda jms. Mida rohkem saavad kohalikud omavalitsused ise otsustada, mida nad kokku kogutud rahaga teevad, seda kiiremini me jõuame reaalseste probleemide mõistliku lahendamiseni.

15:39 Esimees Eiki Nestor

Helmut Hallemaa, palun!

15:39 Helmut Hallemaa

Aitäh, esimees! Hea minister! Kolm omavahel seotud asja. Kõigepealt, Eesti territooriumi jagamine Euroopa Liidu toetusraha saamise nimel. Sa rääkisid Tartu hästi suurest rollist regionaalarengus ja ma küsin, kas me ei peakski käsitlema Tartut ja Tartumaad eraldi, sest tema mõju Kagu- ja Lõuna-Eestile, isegi Kesk-Eestile võib olla isegi suurem kui Tallinnal. Teine küsimus on riigipalgaliste töökohtade väljaviimise kohta. Praeguse jaotuse järgi on ju Tartu loetud ka ikkagi väljaviimiseks. Kas me ei peaks tulevikus käsitlema Tartut eraldi, nii et on Tallinn, Tartu ja ülejäänud Eesti? Ja viimane küsimus: kuidas saaks üle sellest, mida on ette heidetud – ehkki ma arvan, et demokraatlikus riigis me ei saa ette öelda, kust me inimesi tööle võtame, sinisilmseid, pruunisilmseid või muid –, ja kuidas lahendada see asi, et töötajad lähevad ikkagi kaasa töökohtadelt Tallinnast, Tartust ja mujalt?

15:40 Riigihalduse minister Janek Mäggi

Suur tänu! Võtaks selle kokku nii, et mis on Tartu roll Eestis. Hiljuti sai valmis Eesti tööstusalade uuring, kuhu oli kaasatud üle 70 tööstusala. See Geomedia tehtud uuring oli teatud mõttes katastroofiline. Selles mõttes, et me kõik teame, et Tallinnas ja Harjumaal on asjad justkui hästi, aga kui me vaatame, kuidas suhestuvad teised maakonnad tööstusalade mõttes Harjumaaga, siis Tallinn ja Harjumaa on A-kategooria piirkond, mitte ühtegi B-kategooria maakonda ei ole, ka mitte Tartu, ja seejärel on C-kategooria maakonnad, kus on Tartumaa, Pärnumaa, Raplamaa, Lääne-Virumaa ja Ida-Virumaa ning

ülejäanud on juba D-kategoorias. Nii et Tartu torkab küll silma teatud positiivsete trendide poolest, ta on kindlasti tõmbekeskusena silmapaistev kohalike omavalitsuste hulgas, kuid tööstusalade uuring ütleb meile, et Eesti on koondunud Tallinnasse. Ma olen kuulnud ka sellist arutelu, et kas see ei olekski efektiivne – meil on nii väike riik, olemegi siin Tallinnas jne. Mina arvan, et seda ei saaks Eesti endale lubada. Seetõttu kerkib seesama eelarveküsimus – tegelikult meil tuleks pigem kärpida selliseid asju, mis on kasulikud, ütleme, tööstuse ja elanikkonna ohjeldamatule kontsentreerumisele ühte piirkonda. Aga teisest küljest, kuigi loomulike trendide vastu võitlemine on kallis, paneb elu ise lihtsalt mõningad asjad paika. Tegelikult me ei suuda poliitika kujundamisega kogu maailma rahvastiku põhilisi suundumusi ainult Eestis ümber muuta.

15:43 Esimees Eiki Nestor

Jüri Saar, palun!

15:43 Jüri Saar

Aitäh, härra esimees! Härra minister! Mina küsiks tulubaasi kohta. Miks kohaliku omavalitsuse tulubaasi reform on nihkunud alles 2021. aastasse ja miks ei saanud kiiremini? Kas on esitatud juba ka mingid konkreetset eelnõud tulubaasireformi läbiviimiseks?

15:43 Riigihalduse minister Janek Mäggi

Aitäh! Töö käib, ettevalmistus käib, aga eks aus vastus on see, et igasuguste muudatustega, mis kellegi tulusid suurendavad, kaasneb ka see, et kellegi tulud vähenevad. Ja kui kellegi tulud vähenevad, siis tuleb mõelda, kas me oleme valmis tulude vähenemiseks sellises tempos. Ma ise arvan, et see suundumus on sada protsenti õige. Ja loomulikult võiks tempo olla kiirem, siin ma olen teiega nõus, aga nagu ma mõistan, siis see analüüsi tulemus oli selline, et rutem ei saa.

15:44 Esimees Eiki Nestor

Ain Lutsepp, palun!

15:44 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Haldusreformiga seoses on vähe käsitletud seda teemat: riigikaitse ülesanded ja kohalikud omavalitsused. Kas on selged eesmärgid, ülesanded, kohustused ja lahendused koostööks elanikkonnakaitse PPA-ga, Kaitseväega, Kaitseleiduga ja kriisiolukordades kohaliku omavalitsuse tasandil? Kas seda teemat on üldse puudutatud ja kuidas on see leidnud käsitlemist haldusreformi käigus?

15:45 Riigihalduse minister Janek Mäggi

Aitäh! Seda teemat on loomulikult puudutatud. Kui üldiselt rääkida, siis ma arvan, et regionaalpoliitika ja elu võimalikkus eriti piirialadel on kindlasti Eesti kaitsevõime tagamisel märkimisväärse tähendusega, siin ei ole vähimatki kahtlust. Ma tean, et Eesti Kaitsevägi kindlasti selle teemaga tegeleb. Kui ma käisin kaks aastat tagasi kordusõppustel, siis juhtkond ja kõik, kes seda korraldasid, tegid selle mulle üsna üksüheselt selgeks. Aga loomulikult tuleb detailsete plaanide kohta küsida eelkõige Kaitseväe juhataja käest.

15:46 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

15:46 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Haldusreformi käigus keevitati Kambja vald Ülenurme vallaga kokku. Põhjus oli väga lihtne: Kambja toonane vallavanem oli mässumeelsete juht Tartumaal. Ometi on Ülenurme või Kambja valla rahvas ülekaalukalt selle poolt, et Ülenurme võiks säilida, isegi sildid on seal alles. Ma tean, et valitsus on seda arutanud. Kas vastab tõele, et Ülenurme taastamise vastu on sinu head koalitsioonipartnerid sotsiaaldemokraadid ja Isamaa või üks neist? Kuidas sellega tegelikult on?

15:47 Riigihalduse minister Janek Mäggi

Aitäh küsimuse eest! Ma olen tõesti selle teemaga tegelenud. Nimekomisjon soovitas jätta Kambja nime, ka peale seda pöördumist. Põhjus, miks valitsus ei ole siamaani mingisugust otsust või ka pöördumise tagasilükkamist teinud, on aga tõesti see, et puudub poliitiline kokkulepe. Me oleme seda otsinud. See poliitiline kokkulepe ei ole seotud mitte ainult Toompeaga, vaid see peab olema Toompea ehk riigi ja kohalike omavalitsuste inimeste vahel. Ma olen rääkinud Ülenurme ja Kambja teemat käsitledes ka vallavanemaga ja nemad on selle teemaga kursis. Usun, et see lahendus ja kokkulepe kindlasti sünnib, aga millal, seda ma ei oska öelda.

15:48 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmel on arupärimiste korral üks küsimus. Aitäh, minister Janek Mäggi! Avan läbirääkimised. Jüri Adams, palun!

15:48 Jüri Adams

Härra istungi juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! See teema, millest täna juttu on ja mis kannab nimetust "haldusreform", jääb ilmselt selle Riigikogu koosseisu kõige kauemini mäletatavaks protsessiks. Kuigi selle algus oli peaaegu neli aastat tagasi – siis, kui minister Arto Aas ja tema ametnikud tõid Riigikogusse väljatöötatud eelnõu –, ei kujutanud mina küll ette, et see vahepeal kõnekäänuks muutunud nähtus "Riigikogu on muutunud kummitempliks" on tõesti olemas ja et see võib nii hull olla. Selle eelnõu nn menetlemine põhiseaduskomisjonis oli paraku selline, et tollane valitsuskoalitsioon – Reformierakonna juhtimisel – ei lükanud tagasi mitte ainult opositsionäärade katseid kuidagi ennast selle teemaga siduda, vaid ka enda koalitsiooniliikmete kõikvõimalikud ettepanekud. Nii et see eelnõu võeti seadusena vastu peaaegu samal kujul, nagu ta oli esitatud, välja arvatud need muudatused, mida Arto Aas oma ametnikega vahepeal juurde tõi. Praeguseks on piisavalt selge, mis on olnud selle tulemus. Seda on olnud mitmesugust. On olnud selliseid tulemusi, mille kohta võib öelda, et need on olnud head ja positiivsed, aga teised tulemused on sellised, mida ei saa nimetada kuidagi teistmoodi kui halvad. Jääb terve hulk küsimusi, millega tuleb edasi tegelda.

Alustaks võib-olla sellest, et haldusreformi varjunime all toimunu sisuline nimetus peaks olema omavalitsusüksuste ja nende piiride ümberkorraldamine. Sellel soome laensõnal "haldus" ei ole selles kontekstis sisuliselt mitte mingisugust tähendust. Kas seda saab reformiks nimetada? Praegusel ajal eesti keel ingliskeelestub suure kiirusega ja inglise keeles tähendab *reform* tõesti igasugust muudatust. Ajalooliselt on sõna "reform" eesti keeles tähendanud olulist, suurt muudatust, mida ei õnnestu enam tagasi keerata. Viimane neist oli näiteks Eesti iseseisvuse taastamisel omandireform. See, mis toimus, on ju põhimõtteliselt tagasikeerata, kuigi vaevalt et keegi hakkab seda tegema.

Mis on olnud hea? Minu arvates kõige positiivsem külg on see, et nõukogude ajast päritud külanõukogude süsteem, mis vahepeal oli valdadeks ümber nimetatud, on nüüd igaveseks läbi ega tule enam mitte kunagi tagasi. Vahepeal oli see kivistunud, kuigi VII Riigikogu ja Mart Laari esimese valitsuse tegevusprogrammis oli kirjas, et vastavad muudatused tuleb teha, aga tookord ei olnud selleks mahti ega jõudu. Nüüd on see aga läbi, järelikult on avanenud võimalus igasugusteks tulevikumuudatusteks. Teiseks, nõukogu aja rajoonide süsteem, mis sai ümber nimetatud maakondadeks, on nüüdseks niivõrd segi paisatud, et selle säilimine ei ole enam ilmselt võimalik ja lähiaastate küsimus on, kuidas edasi minna.

Palun lisaiega!

15:53 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega.

15:53 Jüri Adams

Ennesõjaaegne maakondade süsteem oli meil üsna erinev. Oli selliseid maakondi, mis olid alles loodud, nagu Valgamaa ja Petserimaa, aga oli ka teisi, mis olid püsinud muutumatuna vähemalt viimased 800 aastat, nagu on teada kirjalikest allikatest, aga tõenäoliselt võivad ulatuda isegi tuhande aasta kaugusele ja kaugemalegi.

Selle praegu tehtud muudatuse autorid ignoreerisid Eesti ajalugu, kultuuripärandi ja kontinuiteedi probleemi. See on küsimus, mille juurde tuleb ilmselt tagasi tulla, sest seda ei saa jätta tehnokraatide hooleks.

Ilmselt suurim positiivne muudatus on Setomaa valla tekkimine, sest pärast seda, kui nõukogude ajal

lõhuti Petserimaa ja anti idapoolne osa Venemaale – või võeti ära –, siis järele jäänud Setomaa osad olid kahte rajooni jagatud ja väga õnnetus olukorras. Selle muudatuse taga oli ennenägematult aktiivne ja suur kohaliku rahva toetus. Oli veel teisi positiivseid muudatusi, ma ei jõua neid ette lugeda, näiteks, mitmed nõukogude aja kunstlikult moodustatud külanõukogud jaotati ära rahva soovi järgi jne. Mis oli halb? Kindlasti see, et ettevalmistustöid ei tehtud piisavalt. Oleks vaja olnud muuta eelnevalt põhiseaduse § 155, kus on öeldud – ebaõnnestunult –, et kohaliku omavalitsuse üksused on vallad ja linnad. Kui seda ei tehtud, siis seda tuleb tulevikus teha. Praegune olukord on groteskne – sadu ruutkilomeetreid metsaseid maakohti hõlmavad linnaterritooriumid jne. See on täiesti anekdootlik. Oleks tulnud linnade piire laiendada, et nende ümber tekkinud asumid, linnalised asumid väljaspool linna piire oleks olnud kaasa haaratud.

Mis siis veel ütelda? Kogemused tulekustutamise teemal, nagu härra Herkel ütles, on minu arvates sellised, et oleks hea, kui järgmised valitsused saaksid aru, et sellisel kujul eraldi reformiplaane koostavad ministeeriumi osad on Eesti stabiilsusele ja tulevikule äärmiselt suur oht. Kui neid on vaja, siis tuleb nad moodustada tähtajaliselt konkreetse ülesande täitmiseks ja ilmselt ajutise, portfelliita ministri juhtimise all. Sellega ma lõpetan. Jõudu järgmistele Riigikogu koosseisudele nende küsimustega edasi tegelemiseks!

15:56 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

15:57 Andres Herkel

Härra esimees! Austatud minister! Austatud Riigikogu liikmed! Mõned remargid siia juurde. Kõigepealt, vigade paranduse teema. Minu meelest see väga kummaliste geograafiliste piiridega palett, mis Eestisse nende sundliidetud omavalitsuste näol nüüd tekkis – pannes omavalitsusjuhid fakti ette, et peab leidma endale nii palju partnereid, et 5000 elanikku ilmtingimata täis saaks –, tõepoolest lõhkus Eesti kultuurilugu, lõhkus kihelkondade ajaloolist kaarti, lõhkus identiteeti. Tagajärjed olid mõnedel juhtudel grotesksed. Üks grotesksemaid on ilmselt see omavalitsus, mida me tunneme praegu Pärnu linnana, aga mis ulatub väga suurtesse piiridesse metsade, rabade ja põldude taha mitmekümne kilomeetri kaugusele. Teine on Tori vald, kus Pärnuga vahetult integreerunud Sauga liideti kaugemal oleva piirkonnaga. Seal on kohalikud elanikud algatanud ka protsessi selle asja ümbermuutmiseks. Tegelikult see ümbermuutmise küsimus on üks lakmustestidest, kuidas on omavalitsused nüüd võimelised ise selle reformi tagajärgi mõistlikkuse poole muutma. Üldiselt on kõik ministrid lähtunud sellisest positsioonist, et parem mitte väga oma näppe sinna külge panna. Nii et selles mõttes ma ei näe reformiministri vajalikkust. Ausalt öelda ma ei näe selle ministrikoha vajalikkust ka tulubaasi reformi elluviimisel. Jah, on ilmselt mõistlik, et osa neist summadest läheb otse ja vahetult omavalitsuste käsutusse, nii et nad ei ole enam sihtotstarbestatud. Kindlasti, kui see tulumaksuosa kasvab, on ka see positiivne, aga ausalt öelda selle reformi elluviimiseks ma ei näe vajadust eraldi ministri järele. Kui rääkida nüüd sellest analüüsist, siis võib-olla tõesti on vaja nelja aasta pikkust tagasipilku selleks, et hinnata kõike, mis toimus, natukene rohkem distantsilt ja veidi erapooletumalt. Aga sellisel juhtumil on minu arvates kõige mõistlikum see, kui analüüsi juhitakse üldse poliitiliselt tasandilt ja seda teevad need inimesed, kes ise vahetult reformi ellu ei viinud. Ehk siis analüüsija ja analüüsi aluse tegijad ei saa olla päris samad inimesed. Sest eeldada võib, et see ei ole ilmselt päris objektiivne analüüsi alus, vaadates kas või näiteks seda suurt paksu raamatut haldusreformi kohta, mis on kindlasti huvitav ja kuhu on talletatud väga tähtsaid fakte, aga mis lähtub ikkagi sellisest tundest, et oi, küll me tegime vinge reformi. Nii et eraldi regionaalministri või riigihalduse ministri kohta tarvis ei ole. Aitäh!

16:00 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel ei ole rohkem läbirääkimiste soovi, ministril ka ei ole. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. 16:00 Arupärimine e-riigi arengusuundade kohta (nr 456)

16:00 Esimees Eiki Nestor

Nüüd arupärimine, mille on esitanud Külliki Kübarsepp, Enn Meri, Krista Aru, Andres Herkel, Jüri Adams ja Ain Lutsepp. Krista Aru, palun arupärijate nimel!

16:00 Krista Aru

Austatud härra juhataja! Austatud minister! Head rahvaesindajad! Eesti Vabaerakonna fraktsiooni kuue liikme nimel esitasime arupärimise meie ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministrile. Arupärimine on meile kõigile väga olulises ja, ma arvan, ka palju uhkust toonud küsimuses, see on Eesti kui e-riik. Mitte kunagi ei kahelda selles – räägitagu riigireformist või haldusreformist või mõnest muust uuest seadusest –, et Eesti on e-riik. Meie ministriumide, ametkondade ja tõesti ka meie riigireformi üldine areng seisneb selles, et me kasutame oma e-riigi teenuseid efektiivsemalt, need vabastavad meid paberimajandusest ja annavad üldse kulupõhise riigivalitsemise. Kuid meie arupärimine on kantud murest, et sellise hea kuvandi, hästi toimiva Eesti e-riigi maine vajab väga palju tööd ja tähelepanu ning väga tarku inimesi. Olen lugenud ja põhjalikult tutvunud Riigikogu enda Arenguseire Keskuse 2018. aastal valminud analüüsiga, mis osutab just nimelt sellele, et meie e-riigi arengus on seisakuid, puudujääke ja mitmeid küsimusi. Nii et meie arupärimine on ühest küljest kantud tõesti sellest teadmisest, teisalt aga asjaolust, et meil on probleeme, millele tuleks koos mõelda, ja küsimusi, millele tuleks koos vastata. Kõigepealt, kas ja kuidas on meil olemas selline visioonipõhine kaugem arusaamine, kuhu selle e-riigiga liigutakse, mida see peab inimestele andma, kuidas see peab riigi toimimist tõhustama? Kas meil ei eksisteeri siiski küllaltki kõrvuti kaks reaalsust: ühelt poolt soov, mida juhib selgelt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tõlgendatav suundumus, ja teiselt poolt selle soovi rakendamine tegelikkuses? Omavalitsused ega ka paljud riigiasutused, rääkimata erasektorist, ei suuda siiski üldse veel sellega kaasa minna. Kolmandaks, kas kõigel sellel, mis puudutab e-demokraatiat, sellist e-kaasamist, on nüüd piir ees või liigume siit edasi? Üks väga tõsine ja viimasel ajal silmatorkav teema on kindlasti meie e-riigi ekspertide kasutamine. Kas me suudame seda teadmist, mis meil riigis endal on, hästi ja efektiivselt kasutada ka riigivalitsemise, riigireformimise ja riigi enda toimimise huvides? Meil on siin kokku viis küsimust, need on kõik sisulised, ning ma loodan väga, et kui minister neile vastab, siis me saame ka olukorrast endast parema ja täpsema ülevaate. Aitäh!

16:04 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammist. Palun!

16:04 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammist

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tahan kõigepealt väga tänada selle küsimuse eest ja detailsemate küsimuste eest. Ma leian, et meie e-riigi arengu käsitlemine siin saalis on väga õigustatud ja, tõesti, kasutame selle võimaluse siis maksimaalselt ära. Eesti e-riik ei ole kunagi valmis. See vajab alati arendamist. Ametisse asudes rõhutasin ka ise kohe alguses, et meie e-teenuste kasutajakogemus peaks paranema. Selleks tuleks teha rohkem koostööd erasektoriga ja neid ka uuenduste tegijana kaasata. Meil on vaja paremini tagada süsteemide töökindlus ja turvalisus, kas või ID-kaardi hiljutiste juhtumite näitel. Muidugi on meie e-riik endiselt maailmas esirinnas nii seni rajatud aluste poolest, olgu digitaalne identiteet või andmevahetuse võimekus, kui ka meie arvukate e-teenuste kasutuse poolest. Seda kinnitavad minu isiklik kogemus ja vestlused oma kolleegidega maailma juhtivatest e-valitsemisega riikidest, samuti rahvusvahelised võrdlused või meediakajastus juhtivatest väljaannetest. Kindlasti olen aga seda meelt, et me peaksime liikuma oma e-riigi teenustega järgmisele tasemele. Selleks on hiljaaegu käivitunud mõned uued projektid. Üks oluline neist on kindlasti sündmusteenuste arendamine, mis peaks viima kasutajakogemuse uuele tasemele. Asjad peaksid saama aetud nähtamatult ja korruga, selleks klasterdame e-teenused inimese ja ettevõtte elukaare sündmuste ümber ja teeme asjaajamise võimalikult mugavaks. Teine hästi oluline areng on kindlasti tehisintellekti rakendamine. Praegu on riigil valmimas strateegia, mis kevadeks võiks olla tervikuks seotud. Kui praegu on meil tehisintellekti rakendusi riigis ainult paar tükki, siis arenduses on neid ligi 50. Ma usun, et siit saaks tulla suur kvalitatiivne hüpe meie e-riigi kasutajakogemuses. Kolmas samuti mulle südamelähedane teema on e-riigi arendamine platvormipõhiselt. Toon näiteks telefoni, iPhone'i või Androidi-põhise. Põhimõtteliselt võiks meie riik olla nagu selline platvorm, millele arendajad pakuvad uusi rakendusi. Selleks on vaja tervet hulka eeldusi. Et meie andmed paremini kättesaadavaks teha, oleme käivitanud uue avaandmete portaali. Samuti on tähtis, et meie e-teenuste lähtekood oleks avatud

ja kättesaadav ning avaliku sektori infosüsteeme saaks kergesti liidestada erasektori omadega. Valitsus on hiljaaegu otsustanud – ja selleks on nii riigi eelarvestrateegias kui ka käesoleva aasta eelarves vahendeid kokku 118 miljonit eurot nelja aasta peale – teenuste ja süsteemide edasiarendusse ja ülalhoiu panustada. Mainiksin veel ära hiljaaegu peetud e-riigi häkatoni, kuhu kaasasime ligi paarkümmend asutust ja IT-ettevõtet, kes asusid lahendama probleemi, mille riigiasutused neile püstitasid. Tõesti oli näha, et paari päevaga on võimalik erasektori ja avaliku sektori vahelises koostöös arendada välja valmislahendused, et lahendada probleeme avalikus sektoris. Kõikidel nendel teenuseosutajatel ja riigiasutustel on võimalus pöörduda ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poole, et uued rakendused saaksid töösse.

Head Riigikogu liikmed! Annan siis ka konkreetseid vastused nendele küsimustele, mis olid arupärimises püstitatud. Esiteks, infoühiskonna arengukava elluviimine. Ma ei tahaks päris nõustuda seal raportis, millele te ka viitasite, toodud järeldustega, nagu oleks meie infoühiskonna arengukava elluviimine takerdunud. Novembris kiitsime valitsuse istungil heaks uuendatud infoühiskonna arengukava. Sellest nähtub, et progress on tuntav ja selge olulistes valdkondades. Näiteks on kiire interneti kasutajate osakaal mitmekordistunud ja viimase miili lahendus peaks sellele veelgi kaasa aitama. Interneti mittekasutajate osakaal on vähenenud, rahulolu avalike teenuste kvaliteediga on tõusnud ja IKT-spetsialistide osakaal koguhõives on samuti kasvanud. Usun, et kui me vaatame arengukava rakendusplaane ja aruandeid, siis on sealt kenasti näha, et enamik arengukava prioriteete on töös ja edenenud.

Teiseks, kohalike omavalitsuste IT-strateegia ja selle elluviimine. Kohalike omavalitsuste IT-nõustamine ja kompetentsus on koondunud nii, et omavalitsuste ühisliidu juurde on loodud kohalike omavalitsuste IT-tugiüksus, mida riik on rahastanud. See tugiüksus peaks arenema sisuliselt kompetentsikeskuseks ning olema kohalikele omavalitsustele partneriks IT-strateegia seadjana, e-teenuste arendamise koordineerijana ja IT-teenuste osutamise korraldajana. Kaugemas perspektiivis peaks see olema kohalike omavalitsuste enda kompetentsikeskus, sellisena on see kokkulepe ka sõlmitud. Näeme loomulikult, et keskus vajab mehitamist ja lisapädevust. Kindlasti on siin aga vajalik kohalike omavalitsuste koostöö ja ühine pingutus. Juhin tähelepanu, et omavalitsused nagu ka teised riigiasutused saavad taotleda oma IT-arenduste rahastamist Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist, need võimalused on endiselt olemas. Samuti anname Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis järjepidevalt nõu arenduste kohta. Samuti nõustame mainitud IT-tugiüksust, need plaanid ei ole muutunud ega muutu ka tulevikus.

Kolmandaks, IT-arenduste hinnad. Meie riigi ja teenuste toimimine on digitaalselt arenenud. Kui me muudame seadusi ja haldusprotsesse, on vaja muuta ka vastavaid infosüsteeme, nii nende seadistust kui ka ülesehitust. Olen kindlasti nõus, et siin saaks rohkem ära teha, kui rohkem pingutada, aga juhin tähelepanu ka sellele, et IT-arenduste eest vastutavad kõik riigiasutused iseseisvalt. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis jälgime IT-arenduste hindasid ja saame sekkuda rahastusmeetmetega, mis on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas. Samas ütlen, et IT-arendusi tehakse mitmest allikast, mitte ainult Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi finantseerimisel. Kindlasti tuleks ühe võimaliku ideena mõelda nõustamise pakkumisele Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist IT-teenuste arendajatele. Näiteks, kuidas prototüüpida, kuidas mõõta tulemuslikkust, kuidas tutvustada beetaversiooni, saada kasutajatelt tagasisidet jne. See kõik aga eeldaks muidugi, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi roll selles protsessis kasvaks. Neljandaks, IT-projektide läbikukkumine. MKM ehk Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium koordineerib riigi infosüsteemide ja e-teenuste arendamist üleriikliku valdkonnapoliitika kujundajana. Konkreetseid algatusi teostavad, nagu juba mainisin, eri poliitvaldkondade ja teenuste eest vastutavad asutused ise. Nagu juba mainisin, olen nõus, et suure mõju ja eelarvega IT-projektide arendamine vajaks tugevamat koordineerimist ja järelevalvet. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja mina isiklikult olen valmis rohkem seda rolli võtma. Vastava ettepaneku saatsid minu ametnikud ka kõikidele erakondadele valimisprogrammi kontekstis kaalumiseks.

Viimaks räägin nn ühe akna teenusest ja e-demokraatiast. MKM koordineerib riigi infosüsteemide ja e-teenuste arendamist üleriiklikult. Üks oluline kvalitatiivne hüpe e-teenustes ja e-riigi kasutajakogemuses on sündmusteenuste rakendamine. See võiks järgmise paari aasta jooksul kasutajakogemust kvalitatiivselt parandada. E-demokraatia suhtes nõustun, et see suund on praegu selge eestvedajata ja omanikuta. Selles rollis võiks olla asutus, kelle eestvedamisel käib demokraatia, osaluse ja kaasamise arendamine. See võib olla näiteks Riigikantselei või Riigikogu, võime seda mõttevahetust jätkata. Täna

veel kord küsimuste eest ja ootan sisukat arutelu. Aitäh teile!

16:17 Esimees Eiki Nestor

Küsimused. Raivo Põldaru, palun!

16:17 Raivo Põldaru

Aitäh, härra esimees! Hea minister! E-residentsus läks suure kära ja mürinaga käima, tuntud isikutele pakuti selleks võimalusi. Kas võib juba hinnata, millist kasu on e-residentsusest Eesti riigile tõusnud? On selle taga ka reaalsust või on ainult mõned kuulsad inimesed saanud e-residentideks, aga tegelikult neid ei huvita üldse see asi?

16:17 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammist

Täna selle küsimuse eest! Väga asja- ja ajakohane küsimus kindlasti. Eelmise aasta lõpus viisime lõpuni e-residentsus 2.0 tutvustamise. Selles protsessis osalesid kümned riigiasutused ja valdkonnaspetsialistid. Valge raamat peaks olema minu teada kättesaadav ka Riigikogu liikmetele. Tõesti, see protsess oli väga põhjalik ja me mõtlesime selle raames läbi, kuidas kasutada e-residentsuse programmi veelgi paremini ära meie enda majanduse hüvanguks, kuidas oleks võimalik meie ettevõtjatel pakkuda oma turustatavaid lahendusi või tooteid e-residentsuse platvormi kaudu mujale maailma riikidesse, samuti kuidas luua suuremat väärtust ning e-residente paremini meie riigiga siduda. Nüüdseks on see programm minu hinnangul päris hästi käivitunud, meil on üle 50 000 e-residenti, kes on asutanud kokku enam kui 5000 ettevõtet. Ja kui me vaatame pelgalt tööjõumakse, mis on tulnud asutatud ettevõtetelt, siis ainuüksi eelmise aasta laekumine katab ära kõik kulud, mida riik on siamaani sellele programmile teinud. Laekumised aga kasvavad igakuiselt ja üsna kiiresti. Ma usun, et kui me vaatame selle programmi majanduslikku mõju, siis praeguseks on see ennast õigustanud, aga kindlasti tuleks pingutada selle nimel, et luua programmi kaudu veelgi rohkem väärtust.

16:20 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

16:20 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister, aitäh vastuste eest! Ma küsin nüüd infotehnoloogia arengu kui teadus- ja õppesuuna kohta. Infotehnoloogilised distsipliinid on ka meie teadus- ja arendustegevuses üks eelistatud valdkondi. Kas me oleme ikkagi suutnud piisavalt rakendada kõiki neid teadmisi, ressursse ja eksperte, kes meil siin olemas on ning kes praegu on ehk rohkem õppe- või teadustööle rakendatud, just selleks, et riigi enda e-riiginduse arhitektuuri, e-demokraatiat vajalikul tasemel lahti mõtestada?

16:20 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammist

Täna väga selle olulise küsimuse eest! Tõesti, ülikooli kompetentsuse tugevdamine selles vallas on väga oluline. Olen ka ise sellele valdkonnale tähelepanu pööranud. Näiteks on loodud kübervaldkonna kompetentsikeskus, mis koostöös ülikoolide ja ettevõtjatega hakkab seda valdkonda tugevamini arendama. Meil on Euroopa riikidega, aga ka maailma riikidega laiemalt võrreldes päris hea ekspertiis ja seda tuleb veelgi tugevdada. Mul on hea meel, et riigieelarve kontekstis sai selle valdkonna rahastust suurendatud.

Laiemalt on probleem võib-olla isegi see, et meie ettevõtted on IT-sektoris nii võimekad, et nad kipuvad ülikooli headest ekspertidest tühjaks ostma. Selles mõttes kindlasti tuleks uusi programme pakkuda. ITK arenguprogrammiga me pakume konkreetselt rahastust nii inimeste värbamiseks kui ka programmide arendamiseks ülikoolides.

Ma usun, et me saame seda veel paremini teha, eriti, mis puudutab tehisintellekti valdkonda, aga ka näiteks e-riigi arendamist platvormi põhimõttel. Siin võiks minu arvates senisega võrreldes rohkem ära teha. Juhin tähelepanu sellele, et avaandmete esitamise kohustus oli riigiasutustel juba aastast 2012, aga varem ei ole selles suhtes eriti palju ära tehtud. Nüüd ma kindlasti pingutan selle nimel, et see leiaks rohkem rakendamist ja arendamist.

16:23 Esimees Eiki Nestor

Ain Lutsepp, palun!

16:23 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Infotehnoloogilises arengus on olnud tähtis tootlikkuse suurendamine, see on käidud välja kui tees. Samas on nimetatud ja esile tõstetud tööstuse digitaliseerimist. Mis on siin, ütleme, tulemus olnud, kuidas on edasi jõutud? Ja sellest püstitatud eesmärgist, kuidas on see, kuidas öelda siis, rakendunud?

16:23 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammist

Aitäh! Väga oluline küsimus. Tõesti, IKT rakendamine meie töötlevas tööstuses on äärmiselt oluline. Meie töötlev tööstus moodustab ekspordist kaks kolmandikku, seetõttu on just tehnoloogia rakendamine selles valdkonnas tõesti oluline temaatika. Eelmise aasta lõpus sai rakendatud uus digiauditite lahendus. EAS-ist on ettevõtetele võimalik taotleda riigi tuge selleks, et teha digidiagnostikat uuele digitaalsele tehnoloogiale, mida võiks tööstusettevõtetes rakendada. Juba on mitmeid positiivseid näiteid. Olen ka ise külastanud mitmeid ettevõtteid, kes on selle läbi teinud. See on aidanud neil tuvastada võimalikke efektiivsuskohti ja teha uusi pikemaajalisi investeeringuid. Usun, et näeme sellest tulevikus veel rohkem tulu tõusvat. See lahendus sai välja töötatud koostöös meie infotehnoloogia ja telekommunikatsiooni liiduga, tööstuse ekspertide koguga, kes mind nendes küsimustes nõustab, aga kindlasti saame siit ka nüüd edasi liikuda.

Üks nendest võimalustest ja ka töös olevatest lahendustest on rakendada sel aastal tööle piloottehased. See peaks pakkuma tuge ettevõtetele, kes on digiauditi läbi teinud ja soovivad nüüd taotleda riigilt toetust, et nad saaksid need investeeringud ära teha. Ma muutsin ka KredExi lahkel kaasabil ja toel tingimusi, mis puudutavad tööstuslaenu. See on minu arvates jällegi päris hea lahendus, mis investeeringuid soodustab. Kui varem sai sealt raha taotleda ainult tootmistehnoloogiale, siis nüüd saab ka tarkvaralahendustele. Kindlasti on see valdkond, kus me peame tõsiselt pingutama, ja ma usun, et sellest on meie tööstussektoril väga-väga palju võita. See on selline tööstus-4.0-perspektiiv, kus me rakendame intelligentseid masinaid. Praegu on Eestis mõned eesrindlikud ettevõtted, kes on jõuliselt selles suunas liikunud, aga me tahame tõesti näha, et see oleks laiem trend.

16:26 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

16:26 Jüri Adams

Härra minister! Kui mina vana mehena satun kuulama näiteks teid, siis ma püüan aru saada, millest te räägite. Tavaliselt ma tõlgin mulle tundmatu sõna mõttes inglise keelde, et aru saada. Ma oletan, et kui te räägite ekspertidest, siis te mõtlete asjatundjaid, ja kui te räägite ekspertiisist, siis te mõtlete teadmisi ja oskusi. Aga ma märkisin üles, kui ma nüüd õigesti kuulsin, vähemalt kaks sõna, millest ma ei suutnud isegi sel teel aru saada. Te kasutasite niisugust sõna nagu "sündmusteenus". Ja teine asi oli "poliitvaldkond". Mis asjad need on?

16:27 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammist

Sündmusteenus on selline uudne e-riigi teenuste osutamise viis, mis koondab kokku e-riigi teenused inimese või ettevõtte elukaare sündmuste ümber. Ma toon ühe näite: lapse sünd. Kui perre sünnib laps, siis pere saab kirja, kus neid õnnitletakse selle rõõmsa sündmuse puhul, info riigile laekub sellest, et sünd on registreeritud. Ühtlasi küsitakse, mis saab maimukese nimeks, millisesse lasteaeda soovitakse laps registreerida, samuti antakse ülevaade toetustest, millele perel õigus on, ja uuritakse, kas soovitakse saada neid toetusi sellele arvelduskontole – sest arveldusinfo on ka tegelikult riigil olemas sotsiaalteenuste või maksuameti kaudu – ning lapsel on kohe olemas ka tervisekindlustus. Nii viisi oleme me ära kaardistanud nii ettevõtete kui ka inimese elusündmused ja soovime mugavamalt hakata osutama neid e-teenuseid, millele inimestel on õigus. Ma usun, et see tõesti parandab kvalitatiivselt seda kasutajakogemust, mida meie kodanikud ja ettevõtjad e-riigist saavad. Teie teine küsimus oli

poliitvaldkonna kohta. Siin ma pean silmas konkreetset halduspoliitikat. Korraks peab ehk meelde tuletama seda konteksti, kus ma seda sõna kasutasin, aga enamjaolt pean ma silmas ikkagi halduspoliitikat, konkreetset seda poliitikavaldkonda.

16:29 Esimees Eiki Nestor

Enn Meri, palun!

16:29 Enn Meri

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud härra minister! Tulen veel kord tagasi e-residentsuse juurde. Seda on täie õigusega kiidetud, aga seal on ka teatud riskid, ennekõike rahapesu ja muud, ütleme, mitteseaduslikud tegevused. Kas teie näete neid riske? Kui näete, siis mida te kavatsete teha?

16:29 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiainiister Rene Tammist

Aitäh! See on väga oluline küsimus. Kui me räägime mitteresidentidest laiemalt, siis e-residendid on ka üks võimalik mitteresidentide grupp kindlasti. E-residendid on meie pankadele kahtlemata mugavamad kliendid kui teised mitteresidendid. E-residendiks saamisele eelneb taustakontroll ja seepärast on pangad nende suhtes vastuvõtlikumad. Seda kinnitavad nii Finantsinspeksioon kui ka Politsei- ja Piirivalveamet. Kindlasti on ohud seoses rahapesuga ja sellele küsimusele pöörati ka suurt tähelepanu e-residentsus 2.0 ettepanekute koondamisel. Siin on näiteks jagatud riigid riskirühmadesse, samuti on tehtud teatud korrekatuur. Kui meil ei ole ikkagi isiku tausta suhtes kindlust, siis ei ole vaja ka e-residentsust võimaldada. Nii et me peame kahtlemata pöörama tähelepanu rahapesu tõkestamisele. Usun, et nende ettepanekute elluviimisel me saavutame hea tulemuse.

16:31 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

16:31 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Ma rikun nüüd seda mõnusat mõttevahetust sellega, et toon sisse ühe ebameeldiva teema, mis oli ka küsimustes markeeritud, aga millel pikemalt ei peatunud. See on SKAIS2 arendus. Mis seisus see on? Kes vastutab nende ebaõnnestumiste eest, mis on selle ettevalmistamise jooksul aastate kaupa ette tulnud? Milliseks on kujunenud finantsmahud? Kuidas tulevikus selliseid ebaõnnestumisi vältida?

16:32 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiainiister Rene Tammist

Aitäh selle küsimuse eest! Ma leian, et see teematõstus on oluline. Nagu ma ütlesin, siis valdkonna ametiasutused, riigiasutused vastutavad oma arenduste eest. Mina olen teinud ettepaneku, et see olukord võiks tulevikus muutuda, st suuremad projektid võiksid olla Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koordineerida. Selles suhtes tehti päris palju vigu arenduse planeerimisel, see oli liiga suur arendus, samuti oli see projekt halvasti juhitud. Lõpuks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ise sekkus sellesse ega andnud enam rahastust eurovahenditest, mis meie haldusalas on. Nii et nagu ma ütlesin, suuremad arendused on praegu kõik meie riigiasutuste koordineerida, aga tulevikus võiks see muutuda. Minu ministeerium ja mina oleme valmis kandma suuremat vastutust.

16:33 Esimees Eiki Nestor

Johannes Kert, palun!

16:33 Johannes Kert

Palju tänu, härra esimees! Härra minister! Te olete täna oma ettekandes puudutanud mitmel juhul tehisintellekti arendamise küsimusi. On päris selge, et kui me tahame tööstuses tootlikkust tõsta, siis on see oluline teema. Kas meil ei oleks aeg teatud intellektuaalseks jõupingutuseks ja artikulatsiooniks, et kirjutada tehisintellekti strateegia, mis arvestaks Eesti võimalusi-vajadusi ja näitaks kätte suundi?

16:34 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiainiister Rene Tammist

Aitäh selle küsimuse eest! Mul on hea meel teada anda, et sellise strateegia koostamine juba käib. Loodame, et see valmib selle aasta kevadel. Ja kindlasti on selle strateegia puhul oluline ühest küljest vaadata neid võimalusi, mis tehisintellekti rakendamiseks võiksid tekkida, aga teisalt ka teadvustada endale, kuidas me ise riigina, ühiskonnana oleksime tehisintellekti rakendamiseks paremini valmis, iseäranis täiendus- ja ümberõppe seisukohast. Kindlasti on uusi, huvitavaid, põnevaid teenuseid ja lahendusi, mida me tehisintellekti rakendamiseks saame. Nagu ütlesin, juba praegu on riigiasutustel arenduses ligi 50 uut tehisintellekti rakendust. Mainisin veel, et detsembris toimus minu algatatud e-riigi häkaton, kus olid esitlusel mitmed rakendused, näiteks Justiitsministeeriumile kavandatav õigusabi vestlusrobot, mis põhineb masinõppel ehk tehisintellektil.

16:35 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammist! Riigikogu liikmetel rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Krista Aru, palun!

16:36 Krista Aru

Austatud härra juhataja! Lugupeetud minister! Head rahvaesindajad! Kõigepealt tänan ministrit nende sisukate vastuste eest, millest me saime kuulda ka palju uut, näiteks seesama tehisintellekti strateegia, mis on juba koostamisel, aga millest Riigikogu, nagu äsja ilmnes, oleks väga hea meelega juba enne kuulnud, natukene teadnud sellest. Mille üle veel oli väga hea meel? Väga hea meel oli selle üle, et arengusuunad ja uued asjad on siiski mingil määral läbi mõeldud – seesama tehisintellekti tulek on homme päev, see tuleb võib-olla juba meie eluajal, seesama platvormipõhisus, mis ka ilmselt rakendub. Mida tahaks siinjuures rohkem soovida, on seesama kursisolek Riigikogus – et kogu e-riigi teema ja e-demokraatia selle ühe osana saaks rohkem ka siin saalis läbi arutatud, läbi vaieldud, võib-olla ka mõnes mõttes kriitilised hinnangud ära kuulatud, aga see on üks protsessi osa.

Olen nõus sellega, et infoühiskonna arengukava ei ole kindlasti sada protsenti läbi kukkunud. Kuid milles on küsimus? Küsimus ongi eelkõige selles, et inimene, kes ei ole nii väga selle valdkonna sees ja kellele kogu see e-riigi teenuseplatvorm peaks muutma asjad lihtsamaks, paremaks, selgemaks ja kiiremaks, on sageli ära unustatud. Ometi on kõik need teenused disainitud ja ka nende arhitektuur loodud just nimelt selleks, et see teeniks paremini inimest. Kui aga see teine pool, see inimene, kes teenust vajab, ei saa sellest aru, siis võib see sageli tekitada hoopis mõistmatust ja segadust. Sellest võib tuleneda ka e-riigi kuvandi hägusus meie endi seas, sest inimesed küsivad, miks meile seda vaja on, ja ütlevad, et vana paber on ju palju kindlam. Selgitustöö, rääkimine, kogu selle e-riigi teenuse selgeks tegemine on üks neid olulisi asju, mis on meil halvasti või poolikult tehtud. See kumab läbi ka infoühiskonna arengukavast.

Kohalikud omavalitsused on väga olulised jõukeskmed kogu meie riigi toimimise mõttes. Kohalike omavalitsuste ja omavalitsusliitude puhul ei ole ju küsimus sageli selles, et raha ei ole. Õelgem ausalt, et tegelikult on vaja nõustamist. On vaja kedagi, kes aitaks valida selles väga mitmekesisel ja mitmetahulises tarkvaraplatvorminduses, kui hakatakse oma omavalitsusele midagi disainima, nii et see oleks selgelt nendepärane. Eriti paistab see teadmiste ja nõustamise vajadus välja kogu selles e-riigihanke keskkonnas, sest selleks, et hästi ja täpselt nii, nagu on mõeldud, e-riigihanget läbi viia, on vaja ka väga hästi tunda, mida sa korraldad. Ei tule tunda mitte ainult seda, mida sa tahad teha, vaid tuleb tunda ka seda, kuidas seda hanget e-keskkonnas teha.

E-demokraatia on valdkond, mis vajab selget juhti. Meil on väga hea meel, et härra minister ütles siin selgesõnaliselt, et ta on valmis seda juhtima. Millest oli kahju ja millest oleks hea meelega pigem rohkem rääkinud, on suurte projektide SKAIS1 ja SKAIS2 kohta vastutuse hajumine. Protsess ja disainimine kestis nii pikka aega. Kuidas riik sai nii kaua kõrvalt vaadata ja muudkui raha juurde lisada, saamata tegelikult tulemust, mida sooviti? See on arusaamatu. Kõik me tervitame tõesti digiauditi valmimist ja näeme, et tööstuse digiteerimise valdkonnas on Eestil veel väga palju teha, sest saavutamata võitu tööstuse valdkonnas ja üldse kogu ettevõtluse kaasamise valdkonnas ei saavuta meie e-riik edu nii kiiresti, kui me kõik sooviksime. Aitäh!

16:41 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Ministril ka ei ole, ma saan aru. Lõpetan selle päevakorrapunkti arutelu.

4. 16:41 Vaba mikrofon

16:41 Esimees Eiki Nestor

Vaba mikrofon. Oudekki Loone, palun!

16:41 Oudekki Loone

Kallid kaaslased! Eesti on muutunud immigratsiooni sihtriigiks, tavaliseks töörande sihtriigiks. Eelmisel aastal väljastati elamislubasid nagu ikka tuhandetes, lühiajalise tööloa aga sai ligi 20 000 inimest, samas, kui aasta varem anti neid lube välja ainult 7600 ringis. Umbes kolmveerand lühiajalistest töölubadest läks Ukraina kodanikele, keda eelmisel aastal tuli Eestisse kaks korda rohkem kui inimesi ajutistele töödele kokku. Muuseas, 2017. aastal anti üle viiendiku kõigist Euroopa Liidu riikides väljastatavatest töölubadest Ukraina kodanikele. Meie oleme aga endiselt nende jaoks üks meelitavamaid sihtpunkte. Enam kui kolmveerand ukrainlastest tuleb Euroopasse tööle ja väga paljud neist tulevad ajutiselt, renditöofirmade kaudu. Eestis ei ole ajutisele lühiajalisele tööjõule tegelikult piirarvu seatud.

Teate, mis juhtub väga tõenäoliselt selle tavalise Ukraina tööinimesega Eestis? Kohe, kui ta on saanud loa ja õiguse lühiajaliselt töötada, hakatakse keerutama. Küll ei sõlmita töölepingut, küll sõlmitakse see eesti keeles ja keeldutakse seda ära tõlkimast. Palka makstakse sularahas ja sedagi sageli ainult esimese kuu eest. Rääkimata olukorrast, kus välistöötajatele antakse üürile eluase tema enda raha eest, kusjuures väga tihti on see lihtsalt madrats. See kõik on tegelikult ebaseaduslik, aga Ukrainast või mõnest muust kolmandast riigist ajutiselt siia tulnud inimene ei tunne meie seadusi.

Tööinspeksioon meil muidugi on, selle poole saab pöörduda, aga avaldus sinna tuleb teha eesti keeles. Töövaidlus käib loomulikult samuti eesti keeles. Kust aga peaks see lühiajaline Ukraina tööline, kellele pole palkagi välja makstud, võtma tõlgi? Alatu kapitalist hõõrub selle koha peal muidugi käsi – tema saab oma ehituse odavalt kätte, kasum tõuseb, Ukraina töötaja läheb ju lõpuks ära koju. Tulevad uued sama usaldavad inimesed ja kogu jama hakkab otsast peale – palgad on madalad, töötingimused minimaalsed. Põhimõtteliselt me ehitame praegu riiki orjatööjõul. See ongi siis abi, mida me anname Ukrainale – võimalus olla Eestis ekspluateeritud. Muu hulgas, kui arvestada Lääne-Euroopa pikaajalist immigratsioonikogemust, siis see probleem iseenesest ei parane, ainult laieneb ka teistesse sektoritesse. Sellised töötavad renditöofirmad, enamjaolt Poola omad, on efektiivne möödahiilimisvõimalus kõigile neile ettevõtjatele, kes ei taha mitte müüa innovatsiooni, võimalikult head toodet või teenust, vaid saavad oma kasumi sellest, et nad koorivad töötaja nahka. Rändepoliitikat ei tehta mitte piiridel ega immigratsioonikvootidega, vaid administratiivsete kontrollivahenditega. Rändepoliitikat tehakse tööturul. Ei ole mingit kasu väravale sildi "Sissetulek keelatud" riputamisest, kui taevas vilgub neonkiri "Vajatakse odavat tööjõudu".

Immigratsioon on klassivõitlus, immigratsiooni juhitakse ja peatatakse – nii nagu soovime – tööturul. Mitte piire ei pea tegema turvalisemaks, vaid töötingimusi. Ärge laske ennast pimestada väitest, et Eestis on tööpuudus väike ja me ei saa ilma välistööjõuta hakkama. 5% tööpuudust tähendab seda, et 5% Eesti inimestest, kes sooviksid töötada, ei leia tööd. Neid on kümneid tuhandeid, palju rohkem kui Ukrainast sisse tulevad ajutisi töötajaid. Eesti inimesed ei leia ausa palga eest tööd meie tööturult. Kui me ei tee kohe muudatusi töölepinguseaduses, kui me ei anna töötajale õigusi juurde, kui me ei võimalda Tööinspeksiooni pöörduvatele inimestele tõlki, siis kaotavad kõigepealt Eesti töötajad, sest nende palk ei tõuse kunagi ja ka töötingimused ei parane. Samuti kaotavad Ukraina ja teiste riikide töötajad, sest osutub, et neid koheldakse ebainimlikult. Osutub, et Eesti ei ole aus vaba euroopalik riik. Nii kaotavad lõpuks ka ausad Eesti ettevõtjad – need, kes soovivad lihtsalt pakkuda võimalikult head teenust või toodet, seadusekohaselt võistelda ja maksta ausat palka ning oma töötajaid kuulata. Muuseas, renditöö tuleks keelustada nii meil kui ka kogu Euroopas. Aitäh!

16:46 Esimees Eiki Nestor

Esmaspäevane istung sai läbi. Kohtume homme.

Istungi lõpp kell 16.46.